

Vad jag tänkte berätta om

- Vattenförvaltningsarbetet i Sverige:
 - organisation och roller
 - vad ska uppnås

- Samrådet
 - innebörd för kommunerna

Värna vårt vatten

1969 Miljöskyddslagen

Slutet av 70-talet de första EU-direktiven

1999 Miljöbalken

1999 de svenska miljökvalitetsmålen

2000 EUs vattendirektiv

2030 Agendans mål nummer 6

Vattendistrikt och vattenmyndigheter

- 5 vattendistrikt – Västerhavet – Vattenmyndigheter - föreslår miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner
- Vattendelegationen – beslutar - ska bestå av max 11 sakkunniga företrädare för länsstyrelser och andra sakkunniga. Vår består av:
ordf LH Västra G+ 3 l st + 3 kommuner + LRF + 3
”experter”

Beredningssekretariatet

- Varje länsstyrelse har ett antal sakkunniga inom olika områden som ansvarar för arbetet med vattenförvaltningen i länet. Tar, efter vägledning av vattenmyndigheterna, fram kunskapsunderlag, samlar in data i Vatteninformation Sverige (VISS) och ger förslag på miljökvalitetsnormer och möjliga åtgärder

En utvecklad vattenförvaltning SOU 2019:66

- Ingen enhetlig syn bland de olika aktörerna på hur vattenförvaltningen uppfattas eller vilka styrkor och svagheter som den nuvarande organisationen har
- viktigt med en tydlig statlig strategisk styrning där riksdagen och regeringen får tydligare roller och där styrsignaler, finansiering och uppföljning hänger ihop. Dagens organisation är otydlig och arbetet bör i stället organiseras utifrån ordinarie förvaltningsstruktur.
- den nuvarande organisationen kan inte fullt ut säkerställa lokal förankring eller ett arbete på avrinningsområdesnivå
- åtgärdsarbetet hos statliga myndigheter och kommuner behöver förstärkas och det behöver vidtas fler konkreta fysiska åtgärder i vattnen. För detta behövs förstärkt finansiering.
- Finns mer att läsa i det 1300 sidor tunga betänkandet

Vattenförvaltningsförordningen 2004

- 6 års-cykler: 2009-15, 2016-21 och kommande 2022-2027
- Kartläggning och analys
- Miljökvalitetsnormer
- Förvaltningsplaner
- Åtgärdsprogram
- Övervakning
- Rapportering

Miljöproblem och påverkanskällor

- övergödning – läckage från jordbruksmark, avloppsvatten och dagvatten
- förändrade habitat genom fysiska förändringar – vattenkraftverk, sjöregleringar, bebyggelse och båttrafik
- miljögifter – historiskt förorenad industrimark, båtbottnfärger och spridning av växtskyddsmedel
- försurning – nedfall från atmosfären, skogsbruk
- främmande arter – fiskevård, vattenbruk och sjöfart
- otillräckligt dricksvattenskydd – olyckor och utsläpp av drivmedel eller kemiska produkter längs vägar, järnvägar och farleder
- förändrade grundvattennivåer – täktverksamhet, gruvverksamhet, utdikning av våtmarker
- klorid i grundvatten – för stora vattenuttag som leder till saltvatteninträngning
- nitrat i grundvatten – intensiv jordbruksverksamhet på sårbara grundvattenmagasin
- brunifiering (allt brunare vatten) – ökad mängd humus, minskad mängd svavel i atmosfären.

Miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten

- avser både ytvatten och grundvatten
- minsta storlek
- avser både ekologin och kemin i ytvatten och tillgången till grundvatten
- beskriver den kvalitet en vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt.
- huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå *god status*
- en MKN anger en lägstanivå. Vattenförekomsten får inte påverkas av en verksamhet så att kvaliteten blir sämre än den status som anges i normen
- Baseras på Weserdomen - medlemsstaterna är skyldiga att inte meddela tillstånd till verksamheter som riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyra uppnåendet av god status
- Vattendelegationen beslutar
- MKN är juridiskt bindande och åtgärder måste ske för att de ska uppnås

Kraftigt modifierad vattenförekomst (KMV)

- För att nå MKN *god ekologisk status* krävs ofta att åtgärder genomförs vid de verksamheter som påverkar vattnet. Om dessa åtgärder påverkar den samhällsnytta som verksamheten skapar på ett alltför omfattande sätt, kan vattnet istället förklaras som en KMV
- Ett exempel på verksamhet som skapar sådan samhällsnytta och påverkar vattnet är storskalig vattenkraft, som är en värdefull form av energiproduktion
- För KMV ställs lägre krav på MKN så att de åtgärder som krävs inte äventyrar samhällsnyttan
- Sverige ska utnyttja de möjligheter som finns att förklara vattenförekomster som KMV

Vad räknas som en KMV vattenförekomst?

Vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller KMV, om den har skapats genom mänsklig verksamhet eller på grund av mänsklig verksamhet har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt och

1. de hydromorfologiska förändringar som behövs för att vattenförekomsten ska uppnå god ekologisk status kan antas på ett betydande sätt negativt påverka

a) miljön i stort,

b) sjöfart eller hamnanläggning,

c) rekreationsintressen,

d) kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet som vatten lagras för,

e) verksamhet eller åtgärd för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering, eller

f) annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt, och

2. det av tekniska skäl eller på grund av höga kostnader inte är rimligt att på något annat sätt som är ett väsentligt bättre alternativ för miljön åstadkomma den nytta som följer av att vattenförekomsten är konstgjord eller kraftigt modifierad

Exempel på KMV i Värmland

- Tåsan, Lettan
- Lettan
- Kymmen
- Rottnan
- Tjärnsälven vid Mölnbacka
- Jösseälven vid Jössefors
- Glasälven i Glava

Förvaltningsplan

- I slutet av varje 6-årscykel presenterar vattenmyndigheterna en förvaltningsplan inför de kommande 6 åren. Den innehåller:
 - samverkan och samråd den gångna perioden
 - principer för framtagande av MKN
 - övervakningsprogrammet den gångna perioden som ligger till grund för statusklassningen
 - resultat från kartläggnings- och analysarbetet
 - åtgärdslistan med samtliga åtgärder riktade till myndigheter och kommuner. Inga åtgärder riktas mot enskilda verksamhetsutövare eller enskilda personer
 - en samhällsekonomisk analys av åtgärderna

Åtgärdsprogram

- Vattenmyndigheterna har ett uppdrag att visa hur Sverige ska komma till rätta med de problem som finns i och kring våra vattenmiljöer. Åtgärdsprogrammen talar om vad som krävs för att nå MKN och vad myndigheter och kommuner behöver göra
- det kan vara administrativa åtgärder, till exempel att ändra föreskrifter och att prioritera en viss typ av tillsyn eller rådgivning. Allt för att underlätta för markägare och andra berörda att genomföra rätt praktisk åtgärd på rätt plats i miljön

Kommunernas roll

- Kommunerna har ett brett uppdrag i svensk vattenförvaltning från styrning till praktisk vattenvård. Dricksvattenförsörjning, rening av avloppsvatten och tillsyn är exempel på kommunernas ansvar
- Flera av åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktar sig till kommunerna. Vissa åtgärder ska också genomföras i samverkan med olika myndigheter. Berör framför allt kommunernas tillsyn av verksamheter som påverkar vatten, långsiktigt skydd av dricksvattenförsörjning och arbetet med översikts- och detaljplanering
- Kommunerna rapporterar till vattenmyndigheterna varje år hur arbetet med åtgärdsprogrammet går
- Förutom att vattenmyndigheterna får en återkoppling på hur arbetet går kan kommunerna jämföra sig med varandra

Förslag i databasen VISS

- I databasen Vatteninformationssystem Sverige, VISS finns MKN och förslag på åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten för varje vattenförekomst. Dessa förslag är inte bindande för kommunerna, men kan hjälpa dem i deras roll som verksamhetsutövare
- Kommunerna har stora möjligheter att ägna sig åt praktiskt vattenarbete, till exempel genom att anlägga våtmarker eller att skapa fria vandringsvägar för fisk genom att bygga faunapassager
- Att medverka i, eller stötta till att bilda, vattenråd är ytterligare sätt för kommuner att engagera sig i vattenförvaltning

Bidrag för våtmarksprojekt

- Inom ramen för den Lokala naturvårdssatsningen (LONA) kan kommuner söka stöd för att anlägga nya- eller restaurera befintliga våtmarker. Projekt kan även initieras och drivas av föreningar o andra lokala aktörer
- Som syftar till att öka tillskottet till grundvattnet eller som stärker landskapets egen förmåga att hålla och balansera vattenflöden
 - Borttagning av vegetation, till exempel röjning/fräsning
 - Igenläggning och/eller dämning av diken
 - Anläggande av dammar/småvatten/våtmark
 - Anläggande av tvåstegsdiken
 - Restaurering av svämplan
 - Återmeandring
 - Kunskapsuppbyggnad, framtagande av underlag eller annat förberedelsearbete inför restaurering eller anläggande av våtmarker enligt ovan
- 90 % i bidrag
- Nästa ansökningsomgång 12 april

Samråd om förvaltningsplan, åtgärdsprogram och MKN 2022-2027

- Lämna synpunkter senast 30 april 2021
- Skicka in synpunkter digitalt genom att använda den digitala enkäten
- Skicka in synpunkter via e-post
- Skicka in synpunkter per post
- Lämna synpunkter på bedömningar av enskilda vattenförekomster och åtgärdsförslag för vattenförekomster direkt i VISS

Åtgärder - kommunerna

- Vattenplanering
- Miljötillsyn
- Dricksvattenskydd
- Fysisk planering
- VA-plan inklusive dagvatten
- Dioxiner från småskalig förbränning

Vattenplanering

- Kommunerna ska genomföra **en förvaltningsövergripande vattenplanering** med en helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Vattenplaneringen ska ha fokus på de yt- och grundvattenförekomster där det behövs åtgärder för att MKN ska kunna följas
- Den ska dessutom innehålla en plan för vattenanvändning i ett förändrat klimat med utgångspunkt i den regionala vattenförsörjningsplanen

Åtgärden bör också innehålla

- en plan för samverkan med berörda kommuner inom kommunens avrinningsområden
- ska säkerställa att MKN beaktas i alla tillämpliga delar av kommunens verksamhet. I följande planer ska vattenplaneringen kunna tillämpas:
 - översikts- och detaljplaner,
 - planer för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och
 - tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet, små avlopp, vattenskyddsområden, förorenade områden, jordbruk
- Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande och ska sedan uppdateras kontinuerligt

Miljötillsyn

- Kommunerna ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av
- miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalken 9 kapitel
- förorenade områden enligt miljöbalkens 10 kapitel
- jordbruk och annan verksamhet enligt miljöbalken 12 kapitel
- Detta innebär att kommunerna ska:
- i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att MKN inte följs eller riskerar att inte följas.
- i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att MKN för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten
- i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas
- Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvalitén genomförs de åtgärder som behövs för att följa MKN för yt- och grundvatten

Exempel på tillsynsobjekt

- avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät
- små avlopp
- jordbruks- och djurhållande verksamheter
- Industrier
- hamnverksamheter
- förorenade områden
- brandövningsplatser
- Taktverksamheter
- vägar och dagvattenutsläpp

Dricksvattenskydd

- Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt
- anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn
- göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av miljöbalken den 1 januari 1999 och vattenskyddsområden där behov finns att revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås
- bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden
- säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag. (OBS! vår kartläggning 2020)
- Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna.
- Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande (OBS! vårt krav om tillstånd)

Fysisk planering

- Kommunerna ska inom sin myndighetsutövning genomföra översikts- och detaljplanering samt prövning och tillsyn enligt (plan- och bygglag (2010:900) (PBL)), på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Kommunerna ska särskilt:
 - tydliggöra att MKN för vatten är bindande och ska därmed ligga till grund för planer och beslut,
 - bevaka att lokala prioriteringar enligt översiktsplanen följer de aktuella planeringsunderlagen på lokal, regional och nationell nivå inklusive skydd och restaurering av kustnära miljöer på ett sådant sätt att MKN för vatten kan följas,
 - bevaka att de regionala vattenförsörjningsplanerna inarbetas i översiktsplanen
 - Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS), som planeringsunderlag.
-
- Åtgärden behöver genomföras i samråd med länsstyrelserna. Åtgärden bör även samverkas med berörda kommuner inom avrinningsområdet. Kontinuerlig samverkan med Boverket är också viktigt.

VA-plan inklusive dagvatten

- Kommunerna ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att MKN för yt- och grundvatten kan följas. Denna ska bland annat innehålla:
 - en beskrivning hur vattenförekomsternas status kan komma att påverkas av vatten- och avloppshanteringen i kommunen
 - en riskanalys för de vattenförekomster som riskerar att inte följa MKN
- Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse
- Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt

Dioxiner från småskalig förbränning

- Kommunerna ska verka för att minska utsläppen av dioxiner och dioxinlika föreningar från småskalig förbränning
- Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Energimyndigheten och länsstyrelserna
- Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att MKN för vatten ska kunna följas

